

Türk Dili İle İlgili Bir Kitap

Tuncer Gülensoy*

Erol ÖZTÜRK-Mahir KALFA-Mustafa Altun-Salih DEMİRBİLEK, **Ses ve Şekil Bilgisi**, İstanbul 2005, V+100 S., Lisans Yayıncılık.

Üniversitelerimizde rektörlüklere bağlı "Türk Dili Bölümü" adı altında bölümler kurulduktan sonra, YÖK Başkanlığı çeşitli üniversitelerden Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, Prof. Dr. Ahmet B. Ercilasun, Prof. Dr. Mehmet Akalın, Prof. Dr. Nejat Birinci, Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, Prof. Dr. İsmail Parlatır ve Prof. Dr. Hamza Zülfiyar'ı görevlendirerek "Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri" adlı bir ders kitabı yazmalarını istemişti. Bütün üniversitelerde okutulan bu kitap önce YÖK Basımevinde basılarak dağıtıldı. Sonra da özel bir basımevinde basımına devam edildi. Şimdi yine bir özel basımevi tarafından yayınlanmakta. Türk Dili ve Edebiyatının YEDİ uzmanı tarafından bölüm-bölüm yazılan bu hacimli kitapta üniversitelerimizde öğrenim gören *tıp, dişçilik, veteriner, fizik, kimya, matematik, biyoloji, tarih, coğrafya, sanat tarihi, antropoloji, müzik, resim, heykel, yabancı diller* vb. öğrencileri için gerekli görülen konular özenle seçilerek, onların anlayabileceği ifadelerle yazılmış, gerekli görülen okuma parçaları da özenle seçilerek verilmişti.

Yıllar sonra, her üniversitenin kendi öğrencileri için birer "Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri"ni konu alan kitaplar yazmaları istendi. İşte o zaman, daha bilgisi gelişmemiş, henüz

doktora yapmış ve ardından "Yard. Doç."lik unvanı verilmiş pek çok genç öğretim elemanı, daha önce yayınlanmış bu tür eserleri orasından burasından "makaslayarak" ortaya *ucube* denebilecek kitapçıklar çıkarmaya başladılar. Bunlardan pek çoğu, ne yazık ki, Anadolu'nun merkezden uzak bölgelerindeki üniversitelerimizin derslikleri içinde okutulup gitti. Ama olan gençlerimize oldu. İçindeki düzeni, verilen bilgiler ve hattâ "kaynakça"ları yanlış ve hatalı olan kitapçıklar, YÖK tarafından da denetlenmediği için üniversiteli gençlerimize yutturuldu gitti...

Sizlere tanıtmak istediğim kitap**cık** (!), **DÖRT** yardımcı doçent tarafından kaleme alınmış. Bu dört yardımcı doçent, **4** ayrı bölümü kaleme alarak üzerlerine imzalarını atmışlar. Yani, her yönü ile "iler-tutar tarafı olmayan" bir kitabın günahını da beraberce üstlenmişler.

Kitabın adı da ilgi çekici: "**SES ve ŞEKİL BİLGİSİ**". Ama neyin ses ve şekil bilgisi? Türk dilinin mi? Yoksa başka bir dilin mi? Kapakta başka bir bilgi olmadığı için ne olduğunu, ancak içerideki ifadelerden anlayabiliyoruz: Türkçenin, ya da Türk Dili'nin, ses ve şekil bilgisi.

Kitabın "İçindekiler"e baktığım zaman, üniversitelerimizde 40 yıldan fazla Türk Dili konusunda 45 eser vermiş, 1200 kadar makale yazmış, yüzlerce konferans vererek bildiri sunmuş, bugün pek çoğu Prof. ve Doç. unvanlı 25 doktora öğrencisi yetiştirmiş bir bilim adamı olarak öylesine üzüldüm ki, anlatamam. Ya biz Türkologlar görevimizi tam yapmamıştık, ya da yetiştirdiğimiz gençlere yazdıklarımızı okutamamış, öğretememiştik. Bakın o dört imza sahibi genç "ÖN SÖZ"de ne diyor:

* Prof. Dr.

"Dilin doğru ve maksada uygun kullanımı iyi **bil** [*bir* demek isteniyor] dil öğretimi ile mümkündür. Dil öğretiminde gramer kurallarının önemi tartışılmazdır. Dil bilgisi, dilin en gelişmiş ifade aracı olan cümleden başlayıp cümleyi oluşturan; kelime grubu, kelime, ek, ses gibi yapıların tamamının birbiriyle ilişkisi kurularak iyi bir şekilde öğretilir. Türkçemizin düzgün öğretilmesi için okullarımızda planlı ve doğru metotlarla dilbilgisi eğitimi verilmesi şarttır. Bu sebeple temel gramer eserlerinin yanında bu **alanında** [*alanda* demek isteniyor] belli boşlukları dolduracak ders kitaplarına da ihtiyaç duyulmaktadır.

Türkiye Türkçesi gramerinin belli bölümleri olan ses ve şekil bilgisi konularını ele alan bu kitap, Eğitim Fakültelerinin Türkçe ve sınıf öğretmenlikleri bölümlerinde okutulan Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Ses ve Şekil Bilgisi gibi derslerde kaynak eser ihtiyacını karşılamak amacıyla ilgili derslerin çerçeve programları esas alınarak hazırlanmıştır. Eser, Türkçe ve sınıf öğretmenlikleri bölümü öğrencilerinin ihtiyacını karşılamakla birlikte diğer bölümlerde okuyan üniversite öğrencilerine, Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine ve üniversite elemanlarına yardımcı olacaktır."

Eser (!), daha ön sözündeki "cümlelerde" hatalarla dolu. Yazdıklarını, "*Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri ile üniversite elemanlarına yardımcı olacaktır*" gibi yaldızlı bir cümle ile sunmaya çalışan Yard. Doç.'ler kitabın (eserin değil) içindeki yanlışlarını, yanlışlıklarını ve bilgi eksikliklerini nasıl telâfi edip, kendilerini aklayacaklar, bilemiyorum.

Kitabın "İçindekiler" bölümünde konu edilen bölümler kendi aralarında da sınıflandırılmış. **1.3. Dil Bilgisi**

ile **1.4. Dil Bilimi** bölümlerinin alt birimleri de yarım yamalak anlatılmış: 1.3.1. Ses Bilgisi (Fonetik); 1.3.2. **Şekil** Bilgisi (Morfoloji) / 1.4.3. **Biçim** Bilgisi (Morfoloji) [**Şekil** mi, yoksa **Biçim** mi olduğuna karar verilememiş]; 1.4.2. Ses Bilimi (Fonoloji) [**Bilgi** ile **Bilim**'i öğrenciye nasıl anlatacaklar? Anlayamadım!]; 1.3.3. Cümle Bilgisi (Söz Dizimi, Sentaks); 1.4.4. Söz Dizimi (Sentaks) [**Sentaks** denilen şey, affedersiniz Cümle Bilgisi mi, Söz Dizimi mi? Tabii ki ikisi de aynı şey, ama 1.3.3. ile 1.4.4'ün başlıkları niye farklı? Niye tutarlılık yok?].... İşte daha "içindekiler"de başlayan ilgisizlik ve bilgisizlik bölümler içindeki ifadelerde ve örneklerde de devam edip gidiyor. Burada, yalnız seçilmiş bazı örnekler üzerinde durulacaktır. Yoksa, kitabın (eserin değil) her sayfasını ve ifadeyi ele alıp inceleyecek olursak, bu tanıtım (ve tenkitin) hacmü genişleyecektir.

s. 21'de "**Bükümlü Diller**" anlatılırken verilen İngilizce örneği de hatadan nasibini almış: (İngilizce write "yazmak" kökünden **wrote** "yazdı, written "yazmış" gibi) derken, **wrote**'nin **wrote** olacağı gözden kaçmış. [öğrenciye böyle mi öğretilcek!]

s. 21'de **a. Altay Dilleri**: anlatılırken, "Altay dilleri, ortak özellikler taşıdığı kabul edilen kuramsal bir Altay dilinden gelişen beş büyük dilden oluşur: Türkçe, Moğolca, Mançu-Tunguzca, Kerece ve Japonca. Türkçe ve Moğolcanın daha geç bir dönemde birbirinden ayrıldığı kabul edilir. Korece ve özellikle de Japoncanın bu birlikle bağlantısı konusunda henüz kesinlik yoktur." ifadeleri eksiktir. Bu konuda Ahmet Temir, Talat Tekin ve Osman Nedim Tuna'nın "*Türk Dünyası El Kitabı*" (TKAE yayını)ndaki bölümlere ya da Tuncer

Gülensoy'un "Türkçe El Kitabı" (Ankara 2000)ndaki bölüme bakılmıydı.

s. 22'de: "**Çokluk bildiren sayılardan sonra gelen isimler çokluk eki almaz** [Sekiz kitaplar değil, sekiz kitap gibi]. {Peki, öğrenci size 'Kırk haramiler/Üç silahşörler' ve 'Üçler, Yediler, Kırklar' sözcüklerindeki **+ler** çokluk eki niye **3, 7, 40** sayılarının üzerlerine gelmiş? diye sorarsa, ne cevap vereceksiniz?}

s. 22'deki: "**Kelimelerin gramatikal cinsiyeti [Hint-Avrupa ve Sami dillerinde olduğu gibi dişil, eril ve yansız kelimeler bulunmaz] yoktur.**" Cümlesindeki **gramatikal cinsiyet, dişil, eril, yansız** sözcüklerini öğrenciye nasıl anlatacaksınız? Böyle bir cümlede bu sözcükler tanımlanmamalı mıydı?

s. 22-23'te "Aşağıda Türkçenin değişik şive ve lehçelerinde sayıların durumu gösterilmektedir." denilerek, bir sınıflandırma yapılmakta ve Türkiye-Kırım Tatar-Türkmen-Halaç-Gagavuz-Azerbaycan-Kaşgay Türkçeleri "**Güney**" grubu içinde verilmekte; "**Batı**" grubunda da Başkır [doğrusu Başkırt olacak]-Karaçay-Karayim-Kumuk-Tatar-Baraba-Kırım Tatar Türkçeleri gösterilmektedir. Eğer ben emekli olduktan sonra değişmediyse (!), **Batı Grubu Türk lehçeleri** aynı zamanda **Oğuz Grubu** adı ile sınıflandırılmaktadır. Türkçenin "Güney" ve "Orta" diye grupları yoktur. Üstelik, bir de "Kırım Tatar Türkçesi" hem "Doğu" hem de "Batı" gruplarında gösterilmiş ve yanlışlık ikiye katlanmış. Sonra, Türk dilinin başka karşılaştırılacak sözleri yok mu ki yalnız **sayılar** üzerinde durulmuş. O da bir internet sitesinden indirilmiş.

s. 24'te diller anlatılırken *Fince*, ...Çeremiş dilleri denilmiş. Ya *Fin*,

....Çeremiş dilleri diyeceksiniz, ya da *Fince*, ...Çeremişçe.

s. 24'te: **d. Hâmi-Sâmi Dilleri (Hemitic-Semitic Language)** denilmiş. Parantez içindeki İngilizce karşılık niye öteki diller anlatılırken yazılmamış, anlayamadım...

s. 24-31 arasındaki bütün başlıklar, temel kaynaklara bakılarak yeniden yazılmalı ve yorumlanmalıdır. (Türk Dünyası El Kitabı [TDEK]'ndaki Ural-Altay Dil Ailesi, Ural Dil Ailesi, Altay Dil Ailesi bölümleri ; A. B. Ercilasun'un "Türk Dili Tarihi"; T. Gülensoy'un "Türkçe El Kitabı" adlı eserlerinden kaynak olarak yararlanılmalıdır.

s. 30 için bilgi: Türk Şivelerinin tasnifi Arat'tan sonra Dilaçar ve Temir tarafından yapılmış; Temir, Arat'ın tasnifini yeniden yorumlayarak TDEK'nda yayımlamıştır.

s. 31'de: **Kuzeydoğu**: KDK, *Kuzey Sibiryaya Grubu*: Yakut (Saka) **and** Dolgan.

...
1. Sayan Türkçesi **consisting of** Tuvan (Soyot, Uryanhay) and Tofa (Karagas);

2. Yenisey Türkçesi: Hakas, Şor **and related dialects** (Saghay, Kaca, Kızıl);

.....Bazı Altay Türk lehçeleri Kırgız [Türkçesi]ne daha yakındır. (KBs).

As noted above, Sarı Uygur KD kaynaklı olmalıdır..... cümlelerindeki İngilizce sözcükler nedir?

s. 34'te "**Ses Bilgisi**" bölümünün 4. paragrafındaki ifade ile ne anlatılmak istenmiştir: " *Konuşma dilindeki sesleri yazı dilinde gösteren işaretlere harf; Harfleri belli*

bir düzen içerisinde bir araya toplanmasıyla oluşan harf topluluğuna alfabe

denilmektedir. Türkler pek çok alfabe kullanmışlardır. Denilebilir ki yeryüzünde Türkler kadar alfabe değiştiren bir millet yoktur. Daha Ortaasyada iken Göktürk, Uygur, Mani, Brahmi alfabelerini kullanan Türkler İslâmlaştıktan sonrada Arap ve Kril ve Latin alfabelerini kullandılar. **[Bu cümlelerdeki imlâ ve ifade yanlışlıkları yazarlara aittir.]**

Aynı sayfa 5.ş'taki ifadeye bakınız! "Türkiye Türkçesinde bütün ünlüler Türkçe asıllı sözcüklerin ilk sesinde ve ilk hecesinde yer alırlar. Türkçe asıllı sözcüklerin orta ve son hecelerinde ise o ve ö dışındaki bütün ünlüler yer almalarına karşılık, o ve ö yer almazlar."

Hani deveye sormuşlar, "Boynun niye eğri!" diye, o da "Nerem doğru ki!" demiş. Bu ifadeler de, vallahı ve billahi, yazarlarına ait. Ben hiçbir yerine dokunmadım. Siz bu cümleyi okuyup, ortaya yeni ve düzgün bir cümle çıkarabilirsiniz, kazanan Türk dili olacaktır.

Tekrar geriye dönerek harf ve alfabe neymiş öğrenelim: "**Dildeki bir sesi gösteren ve alfabeği oluşturan işaretlerden her biri**"ne **harf**; "**Bir dilin seslerini gösteren, belirli bir sıraya göre dizilmiş belli sayıda harfin bütünü**"ne **alfabe** (abece) denir (bk. Türkçe Sözlük).

Dört yazarın evire çevire yaptıkları tariften "ârif" bile bir şey anlayamaz. "Türkler pek çok alfabe kullanmışlardır." cümlesi yerine "Türkler **Köktürk, Soğd, Uygur, Mani, Brahmi, Süryani, Arap, Grek, Ermeni, İbrani, Latin ve İslâv (Slav, Kiril)** alfabeleri gibi başlıca 12 alfabe kullanmışlardır." denilseydi, "pek çok" sözcüğü de açılmış olurdu.

s. 35, § 4: "Türkiye Türkçesinde sözcüğün son hecesinde b, c, d, g ünsüzleri bulunmaz. Bu ünsüzler ya tonsuzlaşır yada değişime uğrarlar: **beg > bey, sab**

"söz" > **söz** gibi. Yabancı asıllı sözcüklerde de bu kural işler: *derd > dert, kitab > kitap gibi.*" cümlesini daha anlaşılır hale getirelim ve örneklere bakalım: Bu cümleyi şöyle yazabiliriz: "Türkçe kelimelerin sonda patlamalı (ötümlü) çift dudak-tonlu (**b**), dişeti-tonlu (**c**), asıl dış-tonlu (**d**) ve öndamak-tonlu (**g**) ünsüzleri bulunmaz. Kelimeler, bunların sızmalı (ötümsüzleri) olan (**p, ç, t, k**) sesleriyle biter: **dip, ağaç, yurt, çok** ... gibi. Arapça ve Farsçadan Türkçeye girmiş olan son sesi (**b**)'li kelimeler de Türkçede (p) ile yazılır: Arapça: kitâb / Türkçe: kitap; Farsça: derd / Türkçe: dert vb.

s. 39'da: **2.1.1.3. Düz Yuvarlak Ünlüler:** ifadesi yanlıştır. "**Düz ve Yuvarlak Ünlüler**" olmalıdır. [Arapça ve Farsçadan Türkçeye girmiş olan son sesi (**b**)'li kelimeler de Türkçede (p) ile yazılır: Arapça: kitâb / Türkçe: kitap; Farsça: derd / Türkçe: dert vb.]

s.39'da: **2.1.1.4. Uzun ve Kısa Ünlüler:** Türkçede uzun ünlü yoktur. Yabancı dillerden Türkçeye geçen â, î, û ünlüleri uzun ünlülerdir" ifadesi yanlıştır.

"Yakut Türkçesi ve Anadolu ağızlarındaki bazı Türkçe sözcüklerin ilk hecelerinde uzun ünlüler bulunmaktadır. Bunlara 'aslı uzun ünlüler' adı verilir. Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin hiçbir hecesinde uzun ünlü bulunmaz. Türkçeye Arapça ve Farsçadan ödünç olarak alınmış sözcüklerde uzun ünlü bulunur. Talat Tekin'in '**Ana Türkçede Aslı Ünlü Uzunlukları**' (Ankara 1978, Hacettepe Üniv. Yay.) adlı eserinde "uzun ünlü" konusu geniş olarak incelenmiş ve bütün Türk lehçelerinden örnekler verilmiştir." biçimine yeniden yazılmalıdır.

Aynı sayfada yer alan "Uzun ünlülerin dışında kapalı **e** ve genizsi sesli olarak bir sesli bulunmaktadır. Yukarıda bahsedildiği üzere dar ünlü olarak da adlandırılan e ünlüsü genellikle Eski Anadolu

Türkçesinden kalma bir söyleyişle kelimelerin ilk hecelerinde bulunur: **yémek, démek, vérmek gibi.**" ifadesi yanlıştır.

"Türkçede 8 esas ünlü vardır: **a, e, ı, i, o, ö, u, ü.** Türkçede bir dokuzuncu ünlü vardır ki buna **kapalı e** deriz ve onu (**é**) işareti ile gösteririz. **e ile i** arasında bir sestir. Eski ve Orta Türkçede bazı kelimelerin ilk hecelerinde bulunur ve aynı kelimelerde Anadolu ağızlarının bazılarında iştilir: **étmek, démek, yémek, vérmek, ér, géç, yél, yér, él** .. gibi" biçiminde değiştirilmelidir. Ayrıca "*genizsi sesli olarak bir sesli bulunmaktadır.*" cümlesi yanlıştır. Türkçede böyle bir sesli yoktur.

s.40, "**2.1.2.1. Ünlü Türemesi: a. Ön Ses Türemesi:**" bölümünde verilen ayva > havya örneği yanlıştır. Burada ön ses ünsüz türemesi vardır.

Aynı yer, **b. İç Ses Türemesi** bölümünde verilen **istasyon > station, sipor > spor** örnekleri yanlıştır. **station > istasyon** [ön seste **i+** türemesi vardır], **spor > sipor** olarak düzeltilmelidir.

Bazı tariflerden sonra verilen örneklerdeki "etimoloji (köken bilgisi)" olayları yanlıştır:

s. 46: **pişirmek- > bişür-** değil, **biş-** "olgunlaşmak"-ır- > **pişir-** olmalıdır. | Eski Türkçedeki pek çok **b-**'li sözcük sonradan **p-**'ye dönüşmüştür: **bürge > pire, bastırma > pastırma, başağa > paşa** ...vb.

s. 47: **gölge > kölge** değil, **kölige > kölge > gölge** olmalıdır.

s. 50: **yanlış > yanlış** değil, **yañ-il-iş > yanlış** [-ı düşmesi ile] > **yanlış** olmuştur.

köñlek > gömlek, köñül > gönül olmuştur.

onlar > onnar oluşumu "*genizsileşme*" değil "*gerileyici benzeşme*" dir.

menekşe > benefşe değil, tersine **menekşe < Fars. benefşe** olmalıdır.

hn > nn benzeşmesi: **mihnet > minnet** örneğinden, bu bölümü yazan yazarın Osmanlıca'yı da bilmediği anlaşılıyor. Çünkü Arapça: **mihnet** "sıkıntı, üzüntü"; yine Arapça **minnet** "1. yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu, müdana; 2. bir iyiliğe karşı teşekkür etme, memnuniyet duyma" demektir. [Osmanlıca ya da Osmanlı Türkçesi Türkolojinin en önemli konularından birisidir. Türkçede bulunan Arapça kelimelerin köklerini, türevlerini ve kalıplarını bilmezseniz, pek çoğunun anlamlarını da çözmezsiniz. Bir eser yazılırken "çalakalem" değil, dikkatli ve özenli davranılmalı. Eser ortaya çıktıktan sonra da o konu ile ilgili bir-iki kişiye gözden geçirilmelidir.]

s. 51: **Göçüşme-Metatez:** "Sözcük içerisinde yan yana bulunan **iki sesin** yer değiştirmesidir." tarifi, "Bir kelime (Sözcük) içinde birbirini izleyen **iki ünsüzün** yer değiştirmesidir." biçiminde düzeltilmelidir. Çünkü iki ses başka, iki ünsüz başkadır. Göçüşme iki türlü oluşur: 1. Yakın göçüşme, 2. uzak göçüşme.

s. 51: **Kaynaştırma ünsüzleri:** "Koruma ünsüzleri de denilen iki ünlü arasında türeyen kaynaştırma ünsüzleri şunlardır:

n > bahçe+in > bahçenin

s > bahçe+i > bahçesi

y > bahçe + e > bahçeye

ş > iki + şer > ikişer

Yukandaki tarif de verilen örnekler de o bölümü yazan kişinin sorumluluğundadır. [Bu tarif ve örnekler yanlıştır.] Oysa TDK'nun "**Türkçe Sözlük**" (Ankara 2005, s. 1119)ünde "*kaynaştırma sesi*" için şu tarif veril-

mektedir: "Ünlü ile sona eren bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek geldiğinde araya giren **y** sesi: İki-**y**-i, oda-**y**-a, soru-**y**-u vb." Aynı sözlüğün "Koruyucu ünsüz maddesinde ise "Bağlayıcı ünsüz: anne-**y**-e, evde-**y**-iz örneklerinde **y** ünsüz" denilmekte fakat birbirlerine atfı verilmemektedir. **[Sözlük'teki bu eksiklik de düzeltilmelidir.]**

Burada şu bilgi kirliliğine de değinmek istiyorum: Türkiye Türkçesinde, bir kelime, kök ile ekleri birbirlerine bağlarken kullanılan ünlü ya da ünsüz seslere **yardımcı sesler** denir. Türkçede **1) Yardımcı Ünlüler: -I-** (san-I-k, kır-I-k, yan-I-k, say-I-m, vb.); **-İ-** (del-İ-k, el+İ+m vb.); **-U-** (oy-U-l, soy-U-l, duy-U-m oy+U+m vb.); **-Ü-** (güd(t)-Ü-m, tüt-Ü-n, gül+Ü+m vb.); **2. Yardımcı Ünsüzler: -Y-** (su+Y+u, İnönü+Y+ü, kapı+Y+i, vb.); **-N-** (o+N+u, bu+N [yardımcı ünsüz]+a, karşı+sı+N [zamir n'si]+da, sen+in+ki+N [zamir n'si]+i ..vb.)dir.

Türkçede bir kelime içindeki **-N-** yardımcı ünsüzü **a) İşaret zamiri (o, bu, şu, b) +ki iyelik/mülkiyet eki; c) üçüncü şahıs iyelik eki (+sı, +si+su, +sü)**nin "Hal ekleri" (+A, +DA, +Dan, +nIn, +I, +çA) ile birleşmesini sağlar. **+ki iyelik eki** ile **3. şahıs iyelik eki +sI'**dan sonra gelen bu **+N** ye "zamir n'si" denir.

Türkçedeki **+şAr** ve **+sI** eklerindeki (**Ş**) ve (**S**) ünsüzleri yardımcı ünsüz değil "türeme ses"lerdir.

Şimdi geriye dönüp, kitaptaki "Kaynaştırma Ünsüzleri" yan başlığı ile anlatılan konuya dönelim: Bu konunun yeniden ele alınması gerekmektedir. Bazı dersane hocalarının anlattığı kaynaştırma ünsüzleri **[Y a Ş a S ı N]** artık bilimsel olarak ele alınmalı, dersanelerde öğrenim

gören çocuklarımıza konu doğru olarak öğretilmelidir. Bir de, artık, üniversite ve dersane anlatımı farklılığı ortadan kaldırılmalıdır. Bunda sorumluluk MEB'ndir. Dersanelerde verilen "Türkçe-Gramer" bilgilerinin doğruluğu araştırılmalı, Üniversiteler Arası Kurul tarafından hazırlanan sorular da üniversitelerde öğretilen Türkçe-Gramer derslerindeki bilgilerle örtüşmelidir.

Bu kitabın 50-55. sayfalarında yer alan "Ses Olayları" bölümü yeniden ve çok dikkatle yazılmalı, verilen pek çok örnek doğruları ile değiştirilmelidir. Bir de "Türkiye Türkçesi Grameri" içinde verilen "ağız özellikleri" örnekleri ya ayrı bir bölümde toplanmalı ya da bu iş ağız çalışması yapan bilim adamlarına danışılarak yazılmalıdır. Çünkü o kadar çok yanlışlık vardır ki, bunları gördükçe hem benim moralim bozulmakta, hem de bu tenkit kirlenmektedir.

Kitabın "Şekil Bilgisi" bölümü de hatalarla doludur. "İsimden isim yapma ekleri" bölümünde verilen tarifler ve örnekler çok dikkatle gözden geçirilmelidir. Meselâ, **tür-e, tün-e, ad-a, don-a, yaş-a; kut-aç, küp-eç; cumb-adak, gümb-edek, şarp-adak, zıng-adak** örneklerinin anlamları verilmediği için ne olduklarını anlamak zorlaşmış. **Karağı, buzağı, bukağı, bileği, kirağı, yapağı** örneklerinin kökenleri nedir, bu köklere **-Ağı** eki nasıl gelmiştir? Daha sonra verilen **bucak, damak, kazak, kısrak, malak** örneklerine **+Ak** eki nasıl getirilmiştir? **Malak** sözcüğü **mal+ak** mıdır, yoksa **malak < bala+k** mıdır? Daha sonra verilen **oğlan** örneğindeki **+an** neyin üzerine gelmiştir? **Oğl+an** mı, yoksa **oğul+an** mı? Peki, **tümen** ne demektir? Moğolcada da yaşayan bu sözcüğün kökeni nedir? Bütün bu

örnekler açılmalı, kökleri ve ekleri konuyu bilmeyenler için açıklanmalıdır.

Gelelim kitabın "**Kaynakça**"sına. Bu bölümde verilen kitap künyelerinde hiç özen gösterilmemiş. Meselâ, Doğan Aksan'ın, Tahsin Banguoğlu'nun Muharrem Ergin'in eserleri, basım tarihleri de dikkate alınmadan ayrı ayrı gösterilmiş; Zeynep Korkmaz'ın bir bölümünü yazdığı yedi imzalı ortak kitap (vd.) olarak geçiştirilmiş; Anadolu ağızlarıyla ilgili birkaç künye verilerek diğerlerinden bahsedilmemiş.

Bir eserin kaynakçası da anlatılan konular kadar değerlidir. Kaynakçadaki eserler ve makale künyeleri, bir kitabın, bildirinin (tebliğin) ya da makalenin değerini yükseltir. Yazarın, konu ile ilgili ne kadar kaynak kullandığını, onun belli başlı eserleri görüp görmediğini "Kaynakça"dan anlarız. Kaynakçanın yazımı da kitap, makale, bildiri adı yazımı bakımından ayrı bir bilgi ister.

100 sayfalık bir hamcı olan "Ses ve Şekil Bilgisi" adlı bu kitapçık henüz "eser" olabilecek olgunlukta değildir. DÖRT yazarı olmasına rağmen "içeriği" bakımından çok fakir, hatalı ve bilgi yanlışlıkları ile doludur. Kitabın dizgisinde, sayfa bağlanmasında gerekli dikkat ve özen gösterilmediği için estetik de yoktur. Üniversitelerde, TDK, TTK, TKAE vb. gibi kurumlar tarafından yayınlanan eserler için mutlaka en az iki bilim adamından "inceleme raporu" alınır. Gözden kaçan dizgi hataları, bilgi eksiklikleri vb. gibi hususlar böylece en aza indirilmiş olur. Bütün bunlar yapılmazsa, ortaya çıkan kitaplar yazarını da güç durumda bırakır.

Dört imzalı bu kitabın üniversitelerimizde ders kitabı olarak okutulması da uygun değildir. Estetik ve

dizgi yanlışlarından öte içindeki bilgilerin büyük bir bölümü *eksik, yanlış* ya da *hatalıdır*. Verilen örneklerin durumu içler acısıdır. Bu bilgilerle diploma alacak olan "öğretmen adayları"nın öğreteceği çocuklarımız ve gençlerimiz de olumsuz etkileneceklerdir.

Yüz sayfalık bir kitabı eleştirmeden bir kenara atabilirdim. "Bana ne!" diyebilir, görmezden gelebilirdim ama yarım yüzyılını Türkolojiye adanmış bir bilim adamı olarak "susma" değil "konuşma-yazma" hakkımı kullandım. Benim bu gençlere tavsiyem, bu kitabı piyasadan toplayıp, yeniden yazmalarıdır. Müsvettelerini bana gönderirlerse, "redaktörlük" görevini seve seve yaparım. Kitap bu hâliyle perişan... Sakın ola "doçentlik" sınavına girerken dosyalarına bu kitabı koymasınlar, hiçbir bilim adamı buna olur vermez.